Sivistysosasto

Toimielin: Sivistyslautakunta
Vastuuhenkilö: Sivistysjohtaja

Palvelualueen kuvaus: Sivistyslautakunta vastaa kirjasto-, varhaiskasvatus- ja opetuspalvelujen (aamu- ja iltapäivätoiminta, esi- ja perusopetus, lukio, ostopalveluna kansalaisopisto) sekä kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntapalvelujen toteuttamisesta ja kehittämisestä. Lautakunnan tehtäväalueeseen kuuluu myös kunnan hyvinvoinnin ja terveyden sekä ehkäisevän päihdetyön toimenpiteiden edistäminen.

Käyttötalous (ulk. ja sis.)

	Tilinpäätös 2025	Talousarvio 2026	Talousarvio 2027	Muutos TA/ed.TA
Myyntituotot	347 901	400 334	310 950	-22 %
Maksutuotot	99 236	99 250	81 550	-18 %
Tuet ja avustukset	286 527	289 330	308 720	7 %
Muut toimintatuotot	94 946	83 325	67 860	-19 %
TOIMINTATUOTOT	**828 611**	**872 239**	**769 080**	**-12 %**
Henkilöstökulut	-5 371 506	-5 598 307	-5 449 652	-3 %
Palvelujen ostot	-1 784 780	-1 746 465	-1 782 779	2 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-246 881	-269 780	-269 140	0 %
Avustukset	-153 267	-152 750	-147 550	-3 %
Muut toimintakulut	-1 754 452	-1 701 966	-1 721 778	1 %
TOIMINTAKULUT	**-9 310 885**	**-9 469 268**	**-9 370 899**	**-1 %**
TOIMINTAKATE	**-8 482 275**	**-8 597 029**	**-8 601 819**	**0 %**

Käyttötalous (ulk. ja sis.)

	2025 tilinpäätös	TA2026	TA2027	Muutos TA/ed.TA
TOIMINTATUOTOT ULKOISET	760 469	807 864	707 380	-12 %
TOIMINTAKULUT ULKOISET	-7 007 717	-7 333 114	-7 197 299	-2 %
TOIMINTAKATE	**-6 247 248**	**-6 525 250**	**-6 489 919**	**-1 %**
TOIMINTATUOTOT SISÄISET	68 142	64 375	61 700	-4 %
TOIMINTAKULUT SISÄISET	-2 303 169	-2 136 154	-2 173 600	2 %
TOIMINTAKATE	**-2 235 027**	**-2 071 779**	**-2 111 900**	**2 %**

Talousarvion 2027 ja suunnitelmavuosien 2028–2031 perustelut
Toholammin kunnan väestö ja erityisesti nuoret ikäluokat ovat jo pitkään pienentyneet ja tulevina vuosina erityisesti perusopetuksen oppilasmäärä laskee edelleen. Tämä vaikuttaa erityisesti kunnan valtionosuusrahoitukseen, josta merkittävä osa perustuu juuri nuorten varhaiskasvatuksen ja koulutuksen piirissä olevien nuorten määrään sekä näiden palveluiden keskimääräisiin järjestämiskustannuksiin. Kunnanhallituksen antama raami sivistystoimen talousarviolle oli vuoden 2026 talousarvion kustannustaso vähennettynä 35 000 € sopeutuksella. Raamin toteuttaminen tarkoittaa henkilöstön määrään sopeuttamista ja työaikojen tarkkaa mitoittamista, sillä merkittävä osa toimialan kustannuksista aiheutuu henkilöstökustannuksista, joihin kohdistuu nousupaine valtakunnallisista ves-/tes-korotuksista vuonna 2027.

Liikunta-, nuoriso-, kulttuuri- ja kirjastopalveluiden toiminta jatkuu aiempaan tapaan. Hyvinvointisuunnitelmassa on tunnistettu kehittämistarpeita erityisesti lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi erityisesti mielekkäiden vapaa-ajan toiminnan toteuttamiseksi. Sivistystoimiala pyrkii hyödyntämään ulkopuolisen rahoituksen mahdollisimman laajasti kehittämishankkeiden toteuttamisessa. Olemme avoimia kehittämään ja muuttamaan toimintaamme myös ketterästi ja kokeiluihin nojaten. Samoin vuonna 2027 osa henkilöstövoimavaroista toteutuu tarjoamalla siviilipalvelusvelvollisille työpalveluspaikkoja.

Talousarvioehdotus on laadittu tarkalla budjetoinnilla ja henkilöstössä ei ole talousarviossa ylimääräistä resurssointia esimerkiksi yllättäviä sijaisuuksia ajatellen. Tiukka budjetointi voi osaltaan aiheuttaa riskin talousarvion ylittämiselle. Riski johtuu erityisesti siitä, että kunta on velvollinen järjestämään varhaiskasvatusta perheille kysynnän mukaan, jolloin hoidontarpeen lisääntyessä myös henkilöstöä on välttämätöntä lisätä lakisääteisen henkilöstömitoituksen toteutumiseksi. Koulujen oppilailla on myös lakisääteinen oikeus saada tarvitsemaansa oppimisen tukea, kun tarve tuelle ilmenee. Siksi talouden tarkka seuranta on erityisen tärkeää.

Olennaiset poikkeamat edelliseen vuoteen nähden
Sivistysosaston ulkoinen toimintakate parenee 35 331 € vuoteen 2026 nähden. Toimintakate huomioiden myös sisäiset erät heikkenee noin 5000 €, merkittävin kasvu kohdistuu sisäisiin vuokriin.

Henkilöstömäärä laskee hieman aiempaan nähden, mutta muutokset kohdistuvat vasta elokuussa 2027 alkavaan koulujen lukuvuoteen.

Toholammin ja Lestijärvien kuntien perusopetuksen yhteistyötä kehitetään ja tiivistetään Opetus- ja kulttuuriministeriön hankerahoituksella vuosina 2026 - 2028. Lisäksi Kaustisen seutukunnalla on käynnissä vastaavalla rahoituksella toteutettava strateginen selvitystyö perusopetuksen järjestäjien alueellisesta yhteistyöstä.

Muita toimintaa koskevia muutoksia on kuvattu yksiköiden omissa tekstiosioissa.

Henkilöstöresurssit

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2025	TA2026	TA2027
Vakituiset viranhaltijat ja työntekijät	79	83	76 (83)
Määräaikaiset viranhaltijat ja työntekijät	35	31	27,5

Toiminnalliset tavoitteet
Toiminnalliset tavoitteet on eritelty tarkemmin sivistysosaston yksiköiden omissa tekstiosioissa.

Suoritteet ja tunnusluvut
Suoritteet ja tunnusluvut on eritelty tarkemmin sivistysosaston yksiköiden omissa tekstiosioissa.

Sivistystoimen hallinto

Palvelualue: Sivistyslautakunta
Vastuuhenkilö: Sivistysjohtaja
Toiminnan kuvaus: Sivistystoimen hallinnossa toimii sivistysjohtaja ja toimistosihteeri. Hallinto tukee yksiköiden toimintaa, huolehtii yhteisestä koordinaatiosta ja yhteistyöstä sekä kehitystehtävistä. Sivistyslautakunta ohjaa toimintaa päätöksin. Sivistysjohtaja toimii kunnan hyvinvointikoordinaattorina.

Sivistystoimen hallinto tekee tiivistä yhteistyötä Keski-Pohjanmaan kuntien kanssa sivistyspalveluiden kehittämiseksi. Erityisesti hanketoiminta Kaustisen seutukunnan kuntien, Kannuksen kaupungin ja Perhon kunnan kesken on tiivistä ja erilaisia yhteistyömahdollisuuksia etsitään aktiivisesti. Alueen sivistysjohtajat kokoontuvat säännöllisesti yhteistapaamisiin.

Tulevana toimintavuonna jatketaan yhteistä hanketoimintaa: kouluissa tapahtuva kiusaamisen ja väkivallan ennaltaehkäisyn ja puuttumisen Vankkuri-hanke jatkuu kevätlukukauden ajan ja syyslukukauden osalta hankkeessa mukana olleet kunnat ovat ostamassa vastaavaa palvelua Toholammin kunnalta. Etsivän nuorisotyön toteuttamista kehitetään muodostamalla alueellinen verkosto, jossa on sen aloittaessa mukana Toholammin, Lestijärven ja Perhon kunnat. Verkoston tarkoituksena on turvata etsivän nuorisotyön saatavuus ja laatu yhteistyön kautta sekä hakea valtionavustusrahoitus yhdellä hakemuksella, mikä tehostaa toimintaa niin kunnissa ja erityisesti Lupa- ja valvontaviraston avustuskäsittelyssä.

Käyttötalous (ulk. ja sis.)

	Tilinpäätös 2025	Talousarvio 2026	Talousarvio 2027	Muutos TA/ed.TA
TOIMINTATUOTOT	106 913	203 200	214 040	5 %
TOIMINTAKULUT	-370 235	-401 357	-367 972	-8 %
TOIMINTAKATE	**-263 322**	**-198 157**	**-153 932**	**-22 %**

Talousarvion 2026 ja suunnitelmavuosien 2027–2030 perustelut
Sivistystoimen hallinnon määrärahat sisältävät lähinnä hallinnon järjestämisestä aiheutuvia henkilöstökustannuksia sekä varauksia asiakaspalveluiden ostamiseen Kanto-kansalaisopistosta sekä Keski-Pohjanmaan konservatoriosta.

Konservatorio on korottanut maltillisesti kunnan maksuosuuksia konservatoriossa opiskelevien oppilaiden osalta ja samanaikaisesti Toholammilta kotoisin olevien oppilaiden määrä on noussut, mikä näkyy maltillisena kustannusten nousuna.

Kansalaisopiston opetustuntien lukumäärän arvioidaan laskevan hieman, koska toiminta rahoitetaan pääosin opintomaksuilla sekä valtionosuusrahoituksella, jonka taso on laskenut.
Henkilöstöresurssit

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2025	TA2026	TA2027
Vakituiset viranhaltijat	1	1	1
Vakituiset työsuhteiset	1	1	1
Määräaikainen henkilöstö	0	0	0

Toiminnalliset tavoitteet
Sivistystoimen hallinnon tavoitteet perustuvat kuntastrategian tavoitteisiin hyvän elämän edistämisestä sekä osaamisen ja uudistumisen vahvistamisesta. Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ovat seuraavat:

1. Sivistyslautakunta kokoontuu säännöllisesti
Toimenpiteet ja mittari:

- Järjestetään säännöllisesti kokouksia.
  - Vähintään 6 kokousta vuonna 2027.

2. Sivistysosasto mahdollistaa asukkaiden omaehtoisen opiskelun
Toimenpiteet ja mittarit:

- Tuetaan KanTo-kansalaisopiston toimintaa kunnan maksuosuutena.
  - Toteutuvat kustannukset 40 000 €.
  - Toteutuvien kurssien määrä n. 1650h
- Tuetaan Keski-Pohjanmaan konservatorion toimintaa kunnnan maksuosuutena.
  - Toteutuvat kustannukset 47 835 €
  - Konservatoriossa opiskelee noin 40 kuntalaista.

3. Tuodaan kunnanvaltuuston päätettäväksi perusopetuksen tulevaisuusstrategia 2030-luvulle
Toimenpiteet ja mittarit:

- Strategiassa huomioidaan oppilasennusteet, kunnan kehitysvisio sekä OKM:n rahoittamien hankkeiden myötä saatu tieto ja kokemus eri mahdollisuuksista toteuttaa perusopetusta
  - Strategia valmistuu vuoden 2027 aikana.

4. Kehitetään sivistystoimen palveluita hankkeiden avulla
Toimenpiteet ja mittarit:

- Haetaan ja toteutetaan hankerahoituksia, joilla edistetään palveluiden toimintaa, saatavuutta ja laatua sekä henkilöstön osaamista.
  - Hankkeiden määrän tavoite 15 - 20.
  - Talousarvioon kirjattujen avustusten määrä 288 720 €.
  - Omarahoitus noin 50 000 - 75 000 €.

Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus sekä lukio yhteisesti

Palvelualue: Opetus- ja kasvatuspalvelut
Vastuuhenkilö: Sivistysjohtaja

Toiminnan kuvaus: Sivistysjohtaja yhteensovittaa yhdessä varhaiskasvatusjohtajan ja rehtoreiden kanssa lasten ja nuorten palvelupolun varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle.

Työskentelemme järjestelmää läpileikkaavien teemojen parissa. Näitä ovat mm. vastaaminen muuttuviin palvelutarpeisiin erityisesti nuorten ikäluokkien pienentyessä sekä toimintaa ohjaavien säädösten muuttuessa, kunnan palveluihin kytkeytyvien yhteistyöverkostojen ja -tahojen kanssa tehtävä kehittämistyö, yhteinen kouluttautuminen ja työhyvinvointi sekä kasvatuksen ja opetuksen tukipalveluiden onnistumisen varmistaminen.

	Tilinpäätös 2025	Talousarvio 2026	Talousarvio 2027	Ero Ta27-Ta26
TOIMINTATUOTOT	577 011	583 389	458 000	-125 389
TOIMINTAKULUT	-7 848 114	-7 957 870	-7 779 983	177 888
TOIMINTAKATE	**-7 271 103**	**-7 374 481**	**-7 321 983**	**52 499**

Talousarvion 2027 ja suunnitelmavuosien 2028–2031 perustelut
Toholammin kunta koordinoi alueellista Vankkuri-hanketta. Hankkeen kirjanpito toteutetaan omalla kustannuspaikallaan ja siinä työskentelee yksi vakituinen työntekijä, joka on aloittanut työnsä syyskuussa 2025. Hankkeen päättyessä heinäkuussa 2027 tehtävänkuva tarkastellaan ja tämän hetkisen tiedon mukaan toiminta muokataan osaksi vakiintunutta toimintaa, jota myydään palveluna muille kunnille.

Koulukuljetukset kilpailutetaan keväällä 2027 ja uusi hankintakausi alkaa elokuussa 2027.

Henkilöstöresurssit

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2025	TA2026	TA2027
Vakituiset viranhaltijat ja työntekijät	79	71	66* (73)
Määräaikainen henkilöstö	34	27	25
* Vakituiset poissaolevat (sis. 73 yhteismäärään)			7

Toiminnalliset tavoitteet
Varhaiskasvatuksen ja opetuksen yhteiset tavoitteet perustuvat kuntastrategian tavoitteisiin hyvän elämän edistämisestä ja uudistumisen vahvistamisesta. Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ovat seuraavat:

1. Toteutetaan koulukuljetusten kilpailutus tavoitteena toimiva ja kustannustehokas liikennöinti
Toimenpiteet ja mittarit

- Kilpailutus toteutetaan yhteistyössä naapurikuntien kanssa hyödyntäen joukkoliikenteen kilpailutukseen erikoistuneen asiantuntijan palveluita.
    - Arvio kilpailutuksen onnistumisesta: hintataso nykytasoon verrattuna, reittien kattavuus sekä mahdollisuudet tukea koulukuljetusliikenteellä myös lasten ja nuorten harrastamisedellytyksiä.
- Uuden hankinnan mahdollisimman sujuva aloitus. Huolehditaan tiedottamisesta, aikatauluista ja reiteistä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa perheitä. Korjataan tarvittaessa tietoon tulleet puuttee liikennöitsijän kanssa nopeasti.
    - Sanallinen arvio, joka perustuu saatuun palautteeseen, reklamaatioihin ja niiden johdosta tehtyihin toimenpiteisiin.

2. Edistämme lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia osana varhaiskasvatuksen ja koulujen toimintaa
Toimenpiteet ja mittarit

- Jatketaan yhteisövaikuttavuuteen perustuvaa toimintatapaa: osallistutaan eri tasoilla tapahtuviin keskusteluihin, joissa tunnistetaan verkostotyössä ilmiöitä lasten, nuorten ja perheiden arjesta.
    - Toholammin ja Lestijärven arkitiimin säännölliset kokonntumiset noin neljä kertaa vuodessa (sanallinen kuvaus ja toteutuneet tapaamiset).
    - Alueellisiin verkostoihin osallistuminen (sanallinen arvio).
- Kehitetään yhteistyötä eri viranomaisten kesken
    - MOVE -mittausten prosessin kehittäminen yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa (sanallinen arvio tuloksista).
    - Konsultoivan sairaalaopetuksen toiminnan vakiinnuttaminen (uusi sopimus voimaan 1.1.2027 alkaen).
- Toteutetaan hyvinvointisuunnitelman toimenpiteitä
    - Liikunnallisuuden lisääminen lasten ja nuorten päiviin (sanallinen arvio, MOVE- ja kouluterveyskyselyiden tulokset ja analysointi osana vuosittaista kunnanvaltuustolle annettavaa hyvinvointikatsausta)
    - Varhaiskasvatuksen ja kouluruokailun suositusten toteutuminen (sanallinen arvio, ruokapalveluiden tuottajan keräämä asiakaspalautekysely, kouluterveyskyselyn tulokset ja analysointi osana vuosittaista kunnanvaltuustolle annettavaa hyvinvointikatsausta)
    - Hammasterveyden edistäminen suunnnittelemalla ja toteuttamalla kampanja yhdessä Soiten kanssa (toteutunut kampanja).

Varhaiskasvatus

Palvelualue: Varhaiskasvatus
Vastuuhenkilö: Varhaiskasvatuksen johtaja

Toiminnan kuvaus: Kunta on velvollinen järjestämään perheiden tarpeiden mukaisesti varhaiskasvatuslain mukaista hoitoa alle kouluikäisille lapsille sekä täydentävää varhaiskasvatusta esiopetukseen osallistuville oppilaille. Varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten määrä voi vaihdella voimakkaasti vuosien välillä ja vuoden sisällä. Henkilöstön mitoitus on lakisääteistä ja siksi lapsimäärän kasvu voi johtaa lisärekrytointeihin.

	Tilinpäätös 2025	Talousarvio 2026	Talousarvio 2027	Ero Ta27-Ta26
TOIMINTATUOTOT	113 116	95 000	79 200	-15 800
TOIMINTAKULUT	-1 772 142	-1 674 284	-1 558 511	115 772
TOIMINTAKATE	**-1 659 026**	**-1 579 284**	**-1 479 311**	**99 972**

Talousarvion 2026 ja suunnitelmavuosien 2027–2030 perustelut
Talousarvio perustuu nykyiseen toiminnan laajuuteen ja arvioon ensi vuoden varhaiskasvatuksen tarpeesta.Varhaiskasvatuksesta voidaan periä lakiin perustuva asiakasmaksu. Useimmille perheille varhaiskasvatus on kuitenkin maksutonta, sillä tuloraja maksun määräämiseksi on melko korkea. Varhaiskasvatuksen määrärahoista kustannetaan myös kotihoidontuen kustannuksia. Perheet hakevat kotihoidontukea itse Kelasta.

Toholammilla varhaiskasvatusta järjestetään Sateenkaaren päiväkodissa sekä Sykrylän ryhmäperhepäivähoitoyksikössä (ryhmis). Kunnassa toimii yksi omassa kodissaan työskentelevä perhepäivähoitaja. Lisäksi kunta tarjoaa kaikille perheille tarkoitettua avointa päiväkoti- ja muskaritoimintaa kirkonkylällä ja Sykäräisessä.

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2025	TA2026	TA2027
Varhaiskasvatuspaikat	95	100	88
Aamu- ja iltapäivätoiminta	30	35	26

Toiminnalliset tavoitteet
Varhaiskasvatuksen tavoitteet perustuvat kuntastrategian tavoitteisiin hyvän elämän edistämisestä ja uudistumisen vahvistamisesta. Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ovat seuraavat:

1. Pedagogiikka rakentuu leikin ja laadun kautta
Toimenpiteet ja mittarit

- Vahvistamme kehittämisen ja koulutuksen kautta henkilöstön kykyä toisaalta tunnistaa leikkiä rajoittavia tekijöitä ja toisaalta kehittää leikkiä eidstäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä. (Leikin arviointi hyödyntäen VALSSI-arviointikyselyä).
- Hyödynnetään mahdollisesti saatavilla oleva hankerahoitus toiminnan kehittämiseen. (Toteutunut hankerahoitus). Henkilöstön osaamista vahvistetaan koulutuksella. (Toteutuneet koulutukset ja kustannukset).

2. Varhaiskasvatus ja koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta on mitoitettu vastaamaan tunnistettua tarvetta

Huomioidaan erityisesti kevään ja syksyn toimintakausien välillä tapahtuvat muutokset.

Toimenpiteet ja mittarit

- Sykrylän ryhmäperhepäivähoito toimii pääsääntöisesti kahden työntekijän yksikkönä, mutta lapsimäärän ollessa suuri voidaan tilapäisesti hyödyntää määräaikaista lastenhoitajaa. (Toteutunut henkilöstömitoitus).
- Kirkonkylän aamu- ja iltapäivätoiminta sekä esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus järjestetään omana toimintanaan kevätlukukaudella kahdessa eri ryhmässä. Toimintojen yhteistyötä mahdollista kasvattaa, mikäli syyslukukaudella toimintaan hakee nykyistä vähemmän lapsia. (Toteutuneet ryhmät).
- Sykäräisen aamu- ja iltapäivätoiminta ja esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus yhdessä ryhmässä kevätkaudella. Syksyn osalta tarkastellaan tilanne sen mukaan, kuinka paljon lapsilla on hoidontarvetta ja toiminta voidaan toteuttaa tarvittaessa vahvemmin yhteistyössä Sykrylän ryhmäperhepäivähoidon kanssa. (Toteutuneet ryhmät). Toholammilla jatkaa yksi kunnallinen perhepäivähoitaja. Mikäli perhepäivähoidon kysyntä on vähäistä, voidaan varhaiskasvatus päättää toteuttaa myös toisin esimerkiksi päiväkodissa. (Toteutunut hoidontarve ja toteuttamistapa).

3. Hyvinvointia ja kestävää kehitystä edistävä varhaiskasvatus

Toimenpiteet ja mittarit

- Avoin varhaiskasvatustoiminta ja muskaritoiminta tarjoavat virikkeitä ja oppimista kotihoidon piirissä oleville lapsille. (Toteutunut toiminta ja tilaisuudet).
- Ulkopäiväkotitoiminta jatkuu ja on esimerkki kestävän kehityksen ajattelun toteutuksesta. (Toteutunut ryhmä). Kulttuurikasvatusssuunnitelman toteuttaminen jatkuu, mikä edistää erityisesti kulttuurista kestävää kehitystä. (Toteutuneet aktiviteetit).

Henkilöstöresurssit

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2025	TA2026	TA2027
1 Sateenkaaren päiväkoti			
Vakituiset viranhaltijat	1	1	1
Vakituiset työsuhteiset	16	20	18
Määräaikaiset työsuhteiset	8	6	6
2 Sykrylä			
Vakituiset viranhaltijat	0	0	0
Vakituiset työsuhteiset	2	2	2
Määräaikaiset työsuhteiset	1	0,5	0,5
3 APIP-toiminta			
Vakituiset viranhaltijat	0	0	0
Vakituiset työsuhteiset	2	1	0
Määräaikaiset työsuhteiset	1	0,5	2
Ostopalvelu	1	1	0
4 Perhepäivähoito			
Vakituiset työsuhteiset	1	1	1

Esiopetus

Palvelualue: Esi- ja perusopetus
Vastuuhenkilö: Alakoulujen rehtori

Toiminnan kuvaus: Esiopetus alkaa pääsääntöisesti sen vuoden syksyllä, kun lapsi täyttää kuusi vuotta.

	Tilinpäätös 2025	Talousarvio 2026	Talousarvio 2027	Ero Ta27-Ta26
TOIMINTATUOTOT	3 678	3 500	-100	-3 600
TOIMINTAKULUT	-298 099	-300 130	-393 966	-93 836
TOIMINTAKATE	**-294 421**	**-296 630**	**-394 066**	**-97 436**

Talousarvion 2027 ja suunnitelmavuosien 2028–2031 perustelut
Esiopetuksen oppilasmäärä vaihtelee lähivuosina 19–26 oppilaan välillä. Kustannukset budjetoitu esiopetukseen huomioiden se, että osa esiopetuksesta järjestetään Sykäräisen perusopetuksen yhteydessä. Osa Sykäräisen perusopetukseen muutoin jyvitettävistä kiinteistä kustannuksista on siten budjetoitu esiopetukseen, koska esi- ja perusopetuksen tilat ja henkilöstö on koululla yhteinen.

Esiopetuksen oppilasmäärän ennuste
Esiopetus järjestetään Herman Ojalan koulussa. Kleemolan alueen oppilaat on tilastoitu Herman Ojalan kouluun, jollei sivistystoimistossa ole muuta tietoa koulupaikkatoiveesta.

lukuvuosi	Herman Ojalan koulu	Sykäräinen	Viitoja	Yhteensä
2026–2027	18	4	4	26
2027–2028	13	2	4	19
2028–2029	13	3	4	20
2029–2030	17	4	3	24
2030–2031	14	3	2	19

Toiminnalliset tavoitteet
Esiopetuksen tavoitteet perustuvat kuntastrategian tavoitteisiin hyvän elämän edistämisestä, kestävän tulevaisuuden rakentamisesta sekä osaamisen ja uudistumisen vahvistamisesta. Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ovat seuraavat:

1. Esiopetuksen järjestäminen tarkoituksenmukaisissa ja pedagogisesti toimivissa ryhmissä
Toimenpiteet ja mittarit

- Esiopetusta järjestetään Herman Ojalan koululla omassa esiopetusryhmässä, jossa esiopettaja ja kaksi koulunkäynninohjaajaa, sekä Sykäräisen koululla osana alkuopetusta, yhteinen luokanopettaja ja koulunkäynninohjaaja.
- Toimivuutta arvioidaan osana lukuvuoden arviointia.

Henkilöstöresurssit

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2025	TA2026	TA2027
Vakituiset viranhaltijat	1	2	1
Vakituiset työsuhteiset	0	0	0
Määräaikaiset	3	2	3

Perusopetuksen alakoulut

Palvelualue: Esi- ja perusopetus
Vastuuhenkilö: Alakoulujen rehtori

Toiminnan kuvaus:
Herman Ojalan koulu sekä Sykäräisen ja Viitojan kyläkoulut toimivat alakoulujen yhteisen rehtorin alaisuudessa. Alakouluissa järjestetään perusopetusta 1.–6. luokan oppilaille.

Sykäräisen ja Viitojan kouluilla opetus järjestetään yhdysluokkaopetuksena. Molemmat koulut ovat 2-opettajaisia kyläkouluja.

	Tilinpäätös 2025	Talousarvio 2026	Talousarvio 2027	Ero Ta27-Ta26
TOIMINTATUOTOT	132 897	101 954	30 700	-71 254
TOIMINTAKULUT	-2 912 784	-2 989 126	-2 828 415	160 711
TOIMINTAKATE	**-2 779 887**	**-2 887 172**	**-2 797 715**	**89 457**

Talousarvion 2027 ja suunnitelmavuosien 2028–2031 perustelut
Oppilasmäärä laskee lukuvuonna 2027-2028 merkittävimmin Herman Ojalan koulussa, jossa on kuluvaan lukuvuoteen nähden 15 oppilasta vähemmän. Lukuvuosi 2027-2029 on myös toinen peräkkäinen lukuvuosi, jona Sykäräisen koulun perusopetuksen oppilasmäärä jää alle 20 oppilaan. Valtuuston päätöksen 19.5.2025 § 23 koulun toiminnan jatko tulee selvittää, jos oppilasmäärä jää kahtena peräkkäisenä lukuvuonna alle 20 oppilaan. Valtuustolle valmistellaan kunnan oppilasmäärien yleisen kehityksen johdosta esitys perusopetuksen tulevaisuusstrategiasta 2030-luvulle, jossa linjataan opetuksen järjestämisestä. Strategiassa huomioidaan käynnissä olevan Toholammin ja Lestijärven perusopetuksen yhteistyöhankkeen kokemukset.

Alakoulujen oppilasmäärä				
Lukuvuosi	Herman Ojala	Sykäräinen	Viitoja	yhteensä
2026-2027	145	15	30	190
2027-2028	132	16	25	173
2028-2029	120	15	28	163
2029-2030	108	18	24	150
2030-2031	97	20	24	141
2031-2032	94	18	21	133
2032-2033	84	20	23	127

Toiminnalliset tavoitteet
Alakoulujen toiminnalliset tavoitteet perustuvat kuntastrategian tavoitteisiin hyvän elämän edistämisestä, kestävän tulevaisuuden rakentamisesta sekä osaamisen ja uudistumisen vahvistamisesta. Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ovat seuraavat:

1. Perusopetus järjestetään pedagogisesti laadukkaasti, tarkoituksenmukaisesti ja oppilaiden tarpeet huomioiden
Toimenpiteet ja mittarit

- Opetus järjestetään pedagogisesti toimivissa opetusryhmissä. (Toimivuutta arvioidaan osana lukuvuoden arviointia, koulujen määrä.)
- Varmistetaan riittävä oppimisen ja koulunkäynnin tuki. (Oppimisen tuen järjestelyt toteutuvat suunnitellusti.)
- Henkilöstön pedagogisen osaamisen kehittäminen. (Henkilöstö osallistuu vähintään yhteen pedagogiseen täydennyskoulutukseen vuosittain.)

2. Yhteistyön kehittäminen ja oppilasmäärän vähentymiseen valmistautuminen.
Toimenpiteet ja mittarit

- Kehitetään yhteistyötä alakoulujen kesken. (Toteutunut yhteistyö
- Hyödynnetään käynnissä olevaa kehittämishanketta Lestijärven kanssa. (Toteutunut yhteistyö, pilotointi.)

3. Oppilaiden hyvinvointi, osallisuus ja yhteisöllisyys vahvistuvat
Toimenpiteet ja mittarit

- Järjestetään oppilaiden osallisuutta lisääviä tapahtumia ja toimintaa. (Järjestetään vähintään kaksi yhteisöllisyyttä vahvistavaa tapahtumaa lukuvuoden aikana.)

4. Oppilaiden liikunnallinen elämäntapa vahvistuu ja fyysinen aktiivisuus lisääntyy koulupäivän aikana
Toimenpiteet ja mittarit

- Koulupäivään lisätään toiminnallisia opetusmenetelmiä ja liikuntataukoja. (Toimivuutta arvioidaan osana lukuvuoden arviointia)
- Edistetään Liikkuva koulu -toimintaa kaikissa kouluissa. Jokaisessa koulussa toteutetaan aktiivista välituntitoimintaa. (Toimivuutta arvioidaan osana lukuvuoden arviointia. THL Teaviisari -tulokset.)
- Kehitetään toimia lisätä hengästyttävää liikuntaan koulupäiviin. (MOVE-tuloksien kehittyminen.)

Henkilöstöresurssit

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2025	TA2026	TA2027
Vakituiset viranhaltijat	16	18	17
Vakituiset työsuhteiset	10	11	10
Määräaikaiset	11	9	7

Kuusiston koulu 7–9

Palvelualue: Esi- ja perusopetus
Vastuuhenkilö: Lukion ja yläkoulun rehtori

Toiminnan kuvaus: Toholammin perusopetuksen yläkoulu toimii yhteisissä tiloissa lukion kanssa Kuusiston koulun tiloissa. Opettajat ovat molempien koulujen yhteisiä, mikä tukee kelpoisten opettajien rekrytointia ja riittävien opetustuntien tarjoamista henkilöstölle. Opetusta järjestetään Toholammin kunnan sekä Kokkolan kaupungin Rahkosen alueen oppivelvollisille. Lukuvuonna 2027–2028 yläkoulun 7. ja 8. luokka toimivat kolmisarjaisena ja 9. luokka kaksisarjaisena.

	Tilinpäätös 2025	Talousarvio 2026	Talousarvio 2027	Ero Ta27-Ta26
TOIMINTATUOTOT	253 930	336 880	300 000	-36 880
TOIMINTAKULUT	-1 847 288	-1 901 021	-1 966 816	-65 795
TOIMINTAKATE	**-1 593 358**	**-1 564 141**	**-1 666 816**	**-102 675**

Talousarvion 2027 ja suunnitelmavuosien 2028–2031 perustelut
Kuusiston koulun ja Toholammin lukion henkilöstö on yhteistä. Henkilöstökustannukset on jaettu kuluvan lukuvuoden mukaisessa suhteessa perusopetuksen ja lukion kustannuspaikoille. Opetusryhmien määrä säilyy nykyisellä tasolla. Yläkoulun muuttuessa kaksisarjaiseksi 2030-luvulla opetustuntien määrä tulee laskemaan, mikä vähentää opetuksen kustannuksia.

Yläkoulun aloittaa syksyllä 2027 arviolta 50 oppilasta, joista 43 Toholammilta ja seitsemän Ullavasta. Tämä tarkoittaa sitä, että seiskaluokkalaista muodostetaan kolme rinnakkaisluokkaa.

Erityisluokanopettajan virka on täytettynä määräaikaisesti, vakituinen tehtävä tulee hakuun keväällä 2027. Erityisluokanopettajan merkitys on kasvanut tuen uudistuksen kautta ja erityisopetuksen tarpeen kasvun myötä henkilöstökustannukset ovat hieman nousseet aiempaan nähden.

Yläkoulun oppilasmäärä			
Lukuvuosi	Toholampi	Ullava	yhteensä
2026-2027	128	21	149
2027-2028	119	20	139
2028-2029	119	17	136
2029-2030	104	16	120
2030-2031	94	11	105
2031-2032	91	13	104
2032-2033	85	11	96

Toiminnalliset tavoitteet

Yläkoulun toiminnalliset tavoitteet perustuvat kuntastrategian tavoitteisiin hyvän elämän edistämisestä, kestävän tulevaisuuden rakentamisesta sekä osaamisen ja uudistumisen vahvistamisesta. Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ovat seuraavat:

1. Oppilaiden osallisuuden edistäminen

Toimenpiteet ja mittarit

- Toteutetaan toimenpiteitä osallisuuden edistämiseksi. (Toteutuneet toimenpiteet ja pidemmällä aikavälillä kouluterveyskyselyn tulokset.)

2. Yhteistyön kehittäminen ja oppilasmäärän vähentymiseen valmistautuminen.

Toimenpiteet ja mittarit

- Käynnissä olevan Lestijärven kanssa toteutettavan kehittämishankkeen hyödyntäminen mm. tulevaisuuteen valmistautumisessa. (Toteutuneet muutokset ja yhteistyö.)

3. Koulupäivän rakenteen kehittäminen

Toimenpiteet ja mittarit

- Selvitetään mahdollisuudet kehittää koulupäivän rakennetta. Esimerkiksi liikunnallisuuden lisääminen, ruokailuajankohdat ja koulukuljetusaikataulut. (Mahdollisesti toteutuneet muutokset ja selvityksen tulokset.)

Henkilöstöresurssit (sisältää yläkoulun ja lukion henkilöstön)

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2025	TA2026	TA2027
Vakituiset viranhaltijat	17	19	19
Vakinaiset työsuhteiset	2	2	2
Määräaikaiset	7	5	8

Toholammin lukio

Palvelualue: Lukiokoulutus
Vastuuhenkilö: Lukion ja yläkoulun rehtori
Toiminnan kuvaus: Toholammin lukio järjestää yleissivistävää toisen asteen koulutusta Toholammin, Lestijärven sekä Ullavan Rahkosen alueen nuorille. Tavoitteenamme on olla oppilaitos, joka tarjoaa hyvän yleissivistyksen ja lähtökohdat korkea-asteen opintoihin.

Lukio mahdollistaa lamppilaisen nuoren asumisen kotipaikkakunnalla vielä toisen asteen opiskeluiden aikana. Nuorten toisen asteen koulutuksen rahoittavat Suomen kunnat asukaslukuperusteisesti. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän kautta toisen asteen oppilaitosten ylläpitäjät saavat tämän kuntien järjestelmään maksaman rahoituksen käytettäväksi koulutustoimintaan. Lukiokoulutus on oppivelvollisille maksutonta.

	Tilinpäätös 2025	Talousarvio 2026	Talousarvio 2027	Ero Ta27-Ta26
TOIMINTATUOTOT	42 123	22 355	20 000	-2 355
TOIMINTAKULUT	-801 692	-868 693	-837 304	31 389
TOIMINTAKATE	**-759 569**	**-846 338**	**-817 304**	**29 034**

Talousarvion 2027 ja suunnitelmavuosien 2028–2031 perustelut

Yrittäjyyden, teknologian sekä sanataiteen lukiodiplomit on suunniteltu lisättäväksi valtakunnalliseen lukion opetussuunnitelman perusteisiin vuoden 2026 aikana. Taito- ja taideaineiden ylioppilaskirjoitukset toteutetaan ensimmäisen kerran keväällä 2029, joten ensi syksynä opintonsa aloittavien opiskelijoiden osalta valmistaudutaan myös tähän uudistukseen.

Syksyllä 2026 aloittavien opiskelijoiden määrä oli arvioon nähden runsas, minkä johdosta lukion oppilasmäärä on pysynyt hyvällä tasolla. Tämä säilyttää valtionosuusrahoituksen nykytason myös tulevana lukuvuonna. Aloittavien opiskelijoiden lukumäärä on vakiintunut noin 15–20 nuoren tasolle. Oheinen oppilasennuste on tulevien vuosien osalta laadittu olettamalla, että 30 % yläkoulun päättävistä oppilaista siirtyy lukioon. Mikäli lukio-opiskelu koetaan houkuttavaksi, voi tuo osuus olla hyvin 40 - 50 % väliltä. Suomen kansallinen visio on, että valtaosa nuorista opiskelisi ammattikorkeakoulu- tai yliopistotutkinnon, mihin lukiokoulutus antaa hyvän yleisen kelpoisuuden.

Lukion oppilasmäärä				
Lukuvuosi	1. vsk	2. vsk	3. vsk	yhteensä
2026-2027	28	19	16	63
2027-2028	18	28	19	65
2028-2029	11	18	28	57
2029-2030	16	11	18	45
2030-2031	15	16	11	42
2031-2032	10	15	16	41
2032-2033	11	10	15	36

Toiminnalliset tavoitteet

Lukion toiminnalliset tavoitteet perustuvat kuntastrategian tavoitteisiin hyvän elämän edistämisestä, kestävän tulevaisuuden rakentamisesta sekä osaamisen ja uudistumisen vahvistamisesta. Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ovat seuraavat:

1. Oppilaiden osallisuuden edistäminen

Toimenpiteet ja mittarit

- Toteutetaan toimenpiteitä osallisuuden edistämiseksi. Jatketaan Ruusut ja risut rehtorille -käytäntöä. (Toteutuneet toimenpiteet ja pidemmällä aikavälillä kouluterveyskyselyn tulokset.)

2. Valmistaudutaan lukion uudistuksiin

Toimenpiteet ja mittarit

- Opintotarjonnan tarkastaminen ja mahdolliset muutokset niin, että opiskelijoilla on mahdollisuus suorittaa mm. yrittäjyyden ja käsityön lukiodiplomeita. (Toteutuneet muutokset ja suoritusmahdollisuudet.)
- Musiikin, liikunnan ja kuvataiteen ylioppilaskokeiden 2029 edellyttämien muutosten valmistelu. (Valmius suorittaa ylioppilaskokeet näissä aineissa kevään 2029 kirjoituksissa.)

3. Kansainvälinen lukio

Toimenpiteet ja mittarit

- Tuetaan lukion opiskelijoiden opintomatkaa Cerniin keväällä 2027. (Matka toteutuu, kustannukset.)
- Avataan uudelleen yhteyksiä kv-kumppaneihin, jotta voitaisiin hakea ja mahdollisesti toteuttaa yhteisiä liikkuvuushankkeita. (Toteutunut rahoitus.)
- Syksyllä 2027 alkaa lukiossa jonkin lyhyen kielen opetus. (Toteutuva oppiaine.)

Henkilöstöresurssit

Lukion opetus järjestetään yläkoulussa opettavien opettajien toimesta. Henkilöstö on taulukoitu yläkoulun tekstikappaleen yhteydessä.

Vapaa-aikapalvelut

Palvelualue: Vapaa-aikapalvelut
Vastuuhenkilö: Sivistysjohtaja

Toiminnan kuvaus: Sivistysjohtajan alaisuudessa toimii kaksi asiantuntijaviranhaltijaa: kulttuurisihteeri sekä liikunta- ja nuorisosihteeri, joilla on omat vastuualueensa vapaa-aikapalveluiden sisällä. Sen lisäksi kirjasto on oma vapaa-aikapalveluihin tiiviisti kytkeytyvä vastuualueensa.

Vapaa-aikapalvelut ovat kustannuksiaan merkittävämpi osa sivistyspalveluita ja kuntalaisten arkea. Ne edistävät kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä sekä edistävät yleisesti kuntalaisten viihtymistä paikkakunnalla. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöstä vastaa sivistyslautakunta ja käytännön työtä koordinoi sivistysjohtaja hyvinvointikoordinaattorina. Hyvinvoinnin, terveyden ja liikunnan edistämiseksi kunnan johtoryhmä sekä hyvinvointialueen nimeämä edustaja toimivat poikkihallinnollisena asiantuntijaryhmänä, joka kokoontuu pari kertaa vuodessa.

Kunnanvaltuustolle tulee raportoida vuosittain keskeisistä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sisällöistä. Valtuuston tulee myös käsitellä vähintään kerran valtuustokauden aikana laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma, jossa määritellään keskeiset toimenpiteen väestön hyvinvoinnin edistämiseksi. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on kerran valtuustokauden aikana arvioida hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön toteutumista kunnassa.

Kunnan tulee suunnitella toimenpiteitä ehkäisevän päihdetyön toteuttamiseksi, asukkaiden mielenterveyden edistämiseksi, lähisuhdeväkivallan ennaltaehkäisemiseksi ja puuttumiseksi sekä laatia hyvinvoinnin edistämistä koskevat erityissuunnitelmat lasten ja nuorten sekä ikäihmisten osalta.

	Tilinpäätös 2025	Talousarvio 2026	Talousarvio 2027	Ero Ta27-Ta26
TOIMINTATUOTOT	144 687	85 650	97 040	11 390
TOIMINTAKULUT	-1 028 692	-1 017 580	-1 094 036	-76 456
TOIMINTAKATE	**-884 005**	**-931 930**	**-996 996**	**-65 066**

Talousarvion 2027 ja suunnitelmavuosien 2028–2031 perustelut

Vapaa-aikapalveluiden perustoiminta on suunniteltu nykytason mukaisesti. Toimintaa kehitetään haettavien hankerahoitusten avulla. Suurimmat muutokset koskevat hanketoimintaa, jossa on eroa vuosien välillä. Olemme hakeneet jatkorahoitusta liikuntaneuvonnan toteuttamiselle, uudella kaudella kohderyhmänä erityisesti työttömät työnhakijat. Koulunuorisotyön osalta tarkastellaan mahdollisuuksia saada uutta rahoitusta. Vapaa-aikapalveluita käsitellään seuraavissa osioissa toimialoittain.

Liikuntapalvelut

Palvelualue: Vapaa-aikapalvelut
Vastuuhenkilö: Liikunta- ja nuorisosihteeri

Toiminnan kuvaus: Kunnan tehtävänä on liikunnan edellytysten luominen. Tämä tapahtuu järjestämällä liikuntapalveluita eri-ikäisille kuntalaisille yhdessä eri toimijoiden kanssa, tukemalla yhdistys- ja seuratoimintaa sekä rakentamalla ja ylläpitämällä liikuntapaikkoja. Kunnan tulee seurata ja arvioida asukkaidensa liikunta-aktiivisuutta osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä.

Toholammilla liikuntalain mukaisia liikuntapalveluita toteutetaan tiiviisti yhdessä yhdistysten ja seurojen kanssa. Liikuntapaikkojen hoito tapahtuu pääosin kunnan omana työnä ja lisäksi konetöissä hyödynnetään osittain myös ostopalveluita. Rakennetut liikuntapaikat sijaitsevat Kuusiston liikunta-alueella sekä kattavasti myös eri puolilla kuntaa. Kuntoradat sijaitsevat yksityisiltä maanomistajilta vuokratuilla maa-alueilla Kuusiston alueella sekä Sykäräisessä. Lisäksi kunnassa on useita yhdistysten ja yritysten ylläpitämiä luontoliikuntapaikkoja, kuntosaleja ja uimahalli. Kunta on myös tukenut avustuksin erämaalatujen ja muiden liikuntapaikkojen ylläpitoa.

	Tilinpäätös 2025	Talousarvio 2026	Talousarvio 2027	Ero Ta27-Ta26
TOIMINTATUOTOT	71 494	46 250	55 120	8 870
TOIMINTAKULUT	-418 173	-446 030	-489 416	-43 387
TOIMINTAKATE	**-346 679**	**-399 780**	**-434 296**	**-34 517**

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2025	TA2026	TA2027
Liikuntatoimen avustukset yhdistyksille €	12 000	10 500	10 500

Talousarvion 2027 ja suunnitelmavuosien 2028–2031 perustelut

Liikuntapalveluita toteutetaan aiempien vuosien tapaan. Kannustamme ja innostamme kaikenikäisiä kuntalaisia liikkuvaan elämäntapaan sekä tuemme erityisesti senioreiden ja erityisryhmien liikuntaa kuntokorttien avulla. Arvostamme yhdistyksien tekemää työtä ja tuemme tätä toimintaa myös avustuksin.

Puitteet liikkumiselle ovat Toholammilla pääosin hyvät ja pidämme huolta liikuntapaikoista. Kunnossapitotyöt tehdään Kuusiston liikunta-alueella pääosin omana työnä ja sivukylillä hyödynnetään ostopalveluita.

Henkilöstöresurssit

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2025	TA2026	TA2027
Vakinaiset viranhaltijat ja työntekijät	1,6	1,6	1,6
Määräaikaiset viranhaltijat ja työntekijät	1,6	1,9	1,8

Vakituiseen henkilöstöön kuuluu liikunta- ja nuorisosihteeri sekä liikuntapaikkojen hoitaja. Määräajaksi palkatussa henkilöstössä on liikuntaneuvoja, liikkuva koulu -hanketyöntekijä sekä kesäajan liikuntapaikkojen työntekijä.

Toiminnalliset tavoitteet
Liikuntapalveluiden tavoitteet perustuvat kuntastrategian tavoitteeseen hyvän elämän edistämisestä. Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ovat seuraavat:

1. Liikuntapalvelut tukevat kuntalaisten hyvinvointia
Tavoitteet ja mittarit:

- Tavoitetaan vähintään 100 eläkkeellä olevaa kuntalaista liikunnan parissa. (Osallistuneiden lukumäärä.)
- Järjestetään erilaisia liikuntakampanjoita eri vuodenaikoina tai tapahtumia, joiden kohderyhmät on suunnattu eri ikäisille. (Kampanjoiden ja tapahtumien lukumäärä, osallistujilta saatu palaute.)
- Tuetaan yhdistystoimintaa avustuksin. (Myönnettyjen avustusten määrä ja riittävyys.)
- Hyödynnetään mahdollisuudet liikuntahankkeisiin. (Toteutuneet avustukset ja hankkeiden lukumäärä.)
- Liikuntapaikkojen hinnastot ovat yhdistyksille ja kuntalaisille edullisia. (Vertailu naapurikuntiin.)
- Seniori- ja erityisliikuntakorttiedun jatkaminen. (Myönnettyjen korttien lukumäärä.)

2. Liikuntapaikat ja -välineet vastaavat tarpeita
Tavoitteet ja mittarit:

- Tehdään käyttötaloushankintoja tarpeen mukaan välineitä ja paikkojen kunnossapitoa ajatellen. Kuntosalin välineistön uusimisen aloittaminen ajankohtaista ja toteutetaan tärkeysjärjestyksessä. (Toteutuneet hankinnat ja kustannukset.)

3. Ehkäistään liikuntapaikkojen vikoja, omaisuuden arvon laskua sekä vahinkoja riittävällä kunnossapidolla
Tavoitteet ja mittarit:

- Liikuntapaikkojen kunnossapito tarpeen mukaan ostopalveluna sivukylillä/kirkonkylällä. (Kustannukset ja asiakaspalaute.)
- Liikuntapaikoilla on nimetty oma vakituinen hoitaja ja kesäaikana määräajaksi palkattu kentänhoitaja. (Henkilöstöresurssin määrä, kustannukset ja asiakaspalaute.)
- Käyttäjien turvallisuudesta huolehtiminen: hiekoitus, liikuntapaikkojen ja -välineistön säännöllinen tarkistus. (Kustannukset, vahinkojen määrä.)

Nuorisotyö

Palvelualue: Vapaa-aikapalvelut
Vastuuhenkilö: Liikunta- ja nuorisosihteeri

Toiminnan kuvaus Kunnan tehtävänä on toteuttaa nuorisolain määräämiä velvoitteita ja tehtäviä. Toholammilla nuorisopalveluita toteutetaan pääosin omana työnä sekä yhdessä eri yhdistysten kanssa.

Nuorisovaltuusto kootaan vuosittain ja se kokoontuu säännöllisesti keskustelemaan etenkin nuoria koskevien asioiden parissa. Nuorille järjestetään erilaista toimintaa ja tapahtumia, joka mahdollistaa nuorten harrastamista sekä yhteisöllisyyttä. Nuorisovaltuusto on asettanut edustajansa kunnanvaltuustoon sekä sivistyslautakuntaan.

Toholammilla on oma nuorisotila Artsi, jonka toimintaa pyöritetään tarpeiden mukaan ja tilojen harrastusmahdollisuuksia kehitetään nuorten toiveita kuunnellen. Koulunuorisotyöntekijä työskentelee koululla koulupäivien yhteydessä tukemassa nuoria viidesluokkalaisista lukiolaisiin. Nykyinen hankerahoitus jatkuu kevätlukukauden ajan.

Etsivä nuorisotyö tavoittaa yhteiskunnasta pudonneita ja putoamassa olevia nuoria. Toholammin kunta toteuttaa sopimukseen perustuen palvelua myös Lestijärven nuorille.

	Tilinpäätös 2025	Talousarvio 2026	Talousarvio 2027	Ero Ta27-Ta26
TOIMINTATUOTOT	53 295	28 550	31 750	3 200
TOIMINTAKULUT	-138 929	-113 649	-117 285	-3 637
TOIMINTAKATE	**-85 634**	**-85 099**	**-85 535**	**-437**

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2025	TA2026	TA2027
Nuorisotoimen avustukset yhdistyksille €	11 500	10 500	10 500
Nuorisovaltuuston kokoontuminen	4	5	5

Talousarvion 2027 ja suunnitelmavuosien 2028–2031 perustelut
Talousarvio on laadittu aiempien vuosien toimintaan nähden peilaten. Talousarvioehdotuksen tullessa käsiteltäväksi marraskuussa sivistyslautakunnalle käsiteltävänä on myös yhteistyösopimus, jossa etsivän nuorisotyön valtionrahoitus haettaisiin yhdellä yhteisellä hakemuksella Toholammin, Perhon ja Lestijärven toimintaan. Nykyiset työntekijät jatkavat eri kuntien palveluksessa jatkossakin, mutta Toholammin kunta sopimuksen astuessa voimaan rahoituksen kaikkien kuntien puolesta ja vastaa avustuksen käytön raportoimisesta Lupa- ja valvontavirastolle. Sopimuksen kautta tullaan myös vahvistamaan etsivän yhteistyön brändiä sekä huolehditaan palvelun mahdollisimman katkottomasta saatavuudesta esimerkiksi työntekijöiden lomien ja muiden poissaolojen aikana. Mikäli koulunuorisotyöhön ei tule haettavaksi uusia avustuksia, tulee toiminta päättymään nykymuodossaan lukuvuoden 2026–2027 päättyessä.

Henkilöstöresurssit

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2025	TA2026	TA2027
Vakinaiset viranhaltijat ja työntekijät	1,8	2,4	2,4
Määräaikaiset viranhaltijat ja työntekijät	1,2	1	1,4

Nuorisotoimen vakituiseen henkilöstöön kuuluu liikunta- ja nuorisosihteeri, etsivä nuorisotyöntekijä ja kouluhyvinvoinnin asiantuntija. Määräajaksi on palkattu koulunuorisotyöntekijä ja Lampin malli -hankkeen työntekijä koulujen kevätlukukauden ajaksi. Määräaikaisten resurssiin palkatun työvoiman htv-panos on 0,6 ja lisäksi harkitaan mahdollisesti siviilipalvelusvelvollisen ottamista, mikä vastaa noin 0,8 htv:n työpanosta.

Toiminnalliset tavoitteet

Nuorisotoimen tavoitteet perustuvat kuntastrategian tavoitteisiin hyvän elämän edistämisestä. Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ovat seuraavat:

1. Toteutetaan ennalta ehkäisevää ja varhaiseen puuttumiseen perustuvaa nuorisotyötä

Toimenpiteet ja mittarit

- Nuorisovaltuusto kokoontuu säännöllisesti ja ottaa osaa maakunnallisiin tilaisuuksiin. (Nuorisovaltuuston järjestämät aktiviteetit, määrä ja laatu.)
- Etsivä nuorisotyö tavoittaa yhteiskunnasta pudonneita ja putoamassa olevia nuoria. (Henkilöstöresurssi, valtionavustus, nuorisotoimen PAR-tilasto.)
- Nuorten toiminnan ja tilan kehittäminen. (Nuorilta saadut ideat, aloitteet ja lausunnot. Asiakapalaute. Henkilöstöresurssit.)
- Hyödynnetään mahdollisuudet saada nuorisotoimen hankkeita kuten mm. loma-ajan leiritoiminta. (Toteutunut toiminta ja avustukset.)

Kirjasto

Palvelualue: Vapaa-aikapalvelut
Vastuuhenkilö: Kirjastonjohtaja

Toiminnan kuvaus Toholammin kirjasto tarjoaa kuntalaisille laadukkaat kokoelmat ja monipuoliset palvelut. Toholammin kirjastoon kuuluvat pääkirjasto sekä Sykäräisen sivukirjasto. Molemmissa on käytössä omatoimiaika.

	Tilinpäätös 2025	Talousarvio 2026	Talousarvio 2027	Ero Ta27-Ta26
TOIMINTATUOTOT	16 213	6 200	7 120	920
TOIMINTAKULUT	-346 968	-312 547	-335 600	-23 053
TOIMINTAKATE	**-330 756**	**-306 347**	**-328 480**	**-22 133**

Talousarvion 2027 ja suunnitelmavuosien 2028–2031 perustelut

Toiminta on suunniteltu pääosin nykytilan pohjalta. Aineistomäärärahoja on tarkistettu kohonneiden hintojen myötä. Kirjastojärjestelmä päivittyi vuonna 2026 Axiellin Quiria-järjestelmään. Käyttöönotto on sujunut hyvin ja uusi järjestelmä on saatu sujuvasti käyttöön. Henkilöstön määrä on vuoden 2026 tasolla, kuitenkin huomioiden kirjaston mahdollisuus tarjota palveluspaikkaa siviilipalvelusvelvolliselle.

Henkilöstöresurssit

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2025	TA2026	TA2027
Vakituiset viranhaltijat	1,7	1,7	0,7
Vakituiset työsuhteiset	2	2	2
Määräaikainen henkilöstö	0	0,6	0,6

Toiminnalliset tavoitteet

Kirjaston tavoitteet perustuvat kuntastrategian tavoitteisiin hyvän elämän edistämisestä sekä osaamisen ja uudistumisen vahvistamisesta. Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ovat seuraavat:

1. Vahvistetaan kuntalaisten lukutaitoa, monilukutaitoa ja aktiivista lukemiskulttuuria.

Toimenpiteet ja mittarit

- Toteutetaan kunnan lukutaitostrategiaan kirjattuja toimenpiteitä ja tehdään yhteistyötä koulujen, varhaiskasvatuksen, yhdistysten ja muiden sidosryhmien kanssa. (Kirjavinkkausten ja kirjastonkäytön opetuksen määrä sekä yhteistyössä järjestettyjen tapahtumien määrä.)
- Järjestetään lukemista, lukutaitoa ja medialukutaitoa edistäviä tapahtumia ja sisältöjä eri ikäryhmille. (Kirjallisuuteen ja lukemisen edistämiseen liittyvien tapahtumien ja niihin osallistuneiden määrä.)
- Sijoita Sanoihin -hankkeella edistetään lapsiperheiden lukuharrastusta ja tuodaan lukeminen näkyväksi. (Lastenkirjallisuuden lainausmäärät.)
- Edistetään kirjaston fyysisten ja sähköisten aineistojen käyttöä. (Painetun aineiston ja e-aineistojen lainausmäärät.)

2. Tarjotaan laadukas, monipuolinen ja uudistuva kokoelma sekä saavutettavat kirjastopalvelut

Toimenpiteet ja mittarit

- Kehitetään ajantasaista kokoelmaa asiakkaiden tarpeet huomioiden ja huolehditaan kokoelman ajantasaisuudesta ja monipuolisuudesta aktiivisella kokoelmatyöllä ja kokoelman arvioinnilla. (Anders-kirjastojen yhteisessä kokoelmapolitiikassa annetut mittarit mm. kokoelman uusiutuvuudesta, tuoreen aineiston osuudesta kokoelmassa, uutuuskirjojen hankinnasta vuodessa).
- Edistetään e-aineistojen käyttöä muun muassa hyvällä tiedottamisella. (E-aineistojen käyttö- ja lainausmäärät)
- Kehitetään hakeutuvia kirjastopalveluja ja kotipalvelua, jotta myös he, jotka eivät voi asioida kirjastossa esimerkiksi korkean iän tai sairauden vuoksi asioida kirjastossa, voivat käyttää kirjaston palveluja. (Kotipalveluasiakkaiden ja kotipalvelukäyntien määrä)

3. Edistetään osallisuutta, kuntalaisten osallistumismahdollisuuksia ja yhteisöllisyyttä.

Toimenpiteet ja mittarit

- Vahvistetaan kirjastoa kuntalaisille avoimena kohtaamis- ja osallistumispaikkana. (Kirjaston tilojen käyttöaste - mm. tilavarausten määrä - ja omatoimiasiakkaiden määrä)
- Järjestetään tapahtumia, näyttelyitä ja keskustelutilaisuuksia yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. (Yhteiskunnallisten tapahtumien ja keskustelutilaisuuksien määrä sekä tapahtumiin osallistuneiden määrä).
- Hyödynnetään asiakaspalautetta palvelujen kehittämisessä. (Asiakaspalaute.)

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2025	TA2026	TA2027
Kirjastokäynnit	23 740	25 000	24 000
Lainat	53 845	52 000	53 000
Aineisto	35 088	34 850	33 850

Kulttuuritoimi

Palvelualue: Vapaa-aikapalvelut
Vastuuhenkilö: Kulttuurisihteeri

Toiminnan kuvaus: Kunnan tehtävänä on järjestää kulttuuritoimintaa. Tämä tapahtuu järjestämällä kulttuuripalveluita eri-ikäisille kuntalaisille yhdessä eri toimijoiden kanssa sekä tukemalla yhdistystoimintaa.

Toholammilla toteutetaan kulttuurilain mukaisia kulttuuripalveluita tiiviissä yhteistyössä yhdistysten, seurakuntien ja kulttuuripalveluiden tuottajien kanssa. Toiminnassa huomioidaan Toholammin kunnan kulttuuriohjelma 2035 sekä Keski-Pohjanmaan maakunnan ja hyvinvointialue Soiten kulttuurihyvinvointisuunnitelma.

	Tilinpäätös 2025	Talousarvio 2026	Talousarvio 2027	Ero Ta27-Ta26
TOIMINTATUOTOT	3 686	4 650	3 050	-1 600
TOIMINTAKULUT	-124 622	-145 355	-151 734	-6 379
TOIMINTAKATE	**-120 936**	**-140 705**	**-148 684**	**-7 979**

Talousarvion 2027 ja suunnitelmavuosien 2028–2031 perustelut

Kulttuuritoimen talousarvio on laadittu aiempien vuosien mukaisesti. Pääpainona on järjestää kulttuuritilaisuuksia yhteistyössä yhdistysten ja seurakuntien kanssa sekä tarjoamalla kulttuurisalia edullisena tilana vierailevien esiintyjien käyttöön. Kulttuurisalin tilaisuuksiin madalletaan osallistumista Kaikukortin ja Ystäväkortin avulla.

Tilaisuuksissa huomioidaan myös ikääntyvä väestö mm. esittämällä Ikääntyvien yliopiston luentoja ja järjestämällä vierailuesityksiä Männistön palvelutalon asukkaille.

Lastenkulttuurikeskus Lykky tuottaa sisältöjä varhaiskasvatuksen lapsille ja koulujen oppilaille huomioiden kulttuurikasvatussuunnitelman tavoitteet ml. esittävä taide. Yhteistyötä tehdään myös hankkeiden ja maakuntaliiton kanssa.

Kulttuuritoimi tukee yhdistystoimintaa avustuksin. Tavoitteena on myös lisätä kulttuuritoimijoiden ja kunnan välistä yhteistyötä ja osallisuutta mm. järjestämällä Yhdistysten iltoja.

Olennaiset poikkeamat edelliseen vuoteen nähden

Toiminta toteutuu samalla tasolla edellisiin vuosiin nähden, mutta huomioitavana asiana on Suomi 110 -juhlallisuudet.

Henkilöstöresurssit

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2025	TA2026	TA2027
Vakinaiset viranhaltijat ja työntekijät	0,8	0,8	0,8
Määräaikaiset viranhaltijat ja työntekijät	0	0	0

Toiminnalliset tavoitteet

Kulttuuritoimen tavoitteet perustuvat kuntastrategian tavoitteiseen hyvän elämän edistämisestä. Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ovat seuraavat:

1. Järjestetään monipuolista lasten kulttuuritoimintaa

Toimenpiteet ja mittarit

- Kulttuurikasvatussuunnitelman toteuttaminen. (Toteutuneet aktiviteetit, palaute.)
- Hyödynnetään lastenkulttuurikeskus Lykyn tarjoamia sisältöjä kulttuurikasvatussuunnitelman toteuttamisessa varhaiskasvatukselle ja kouluille. (Toteutuneet aktiviteetit, palaute.)

2. Toholampi tunnetaan monipuolisista kulttuuriaktiviteeteista

Toimenpiteet ja mittarit

- Järjestetään tilaisuuksia yhteistyössä yhdistysten ja seurakuntien kanssa. (Toteutuu n. 100 tilaisuutta.)
- Järjestetään ikääntyville suunnattua toimintaa kuten Ikääntyvien yliopiston etäluentoja, vanhustenviikon tapahtuma. (Toteutuneet tapahtumat.)
- Tarjotaan kulttuurisalia edullisena tilana vierailevien esiintyjien käyttöön. (Tapahtumien määrä ja laatu.)
- Tuetaan osallistumista kulttuuritilaisuuksiin Kaikukortin ja Ystäväkortin avulla. (Korttien käyttömäärä.)
- Avustetaan kulttuuritoimijoita. (Jaettujen avustusten määrä.)
- Osallistutaan K-P:n liiton organisoimaan järjestöyhteistyöhön. (Tapahtumiin osallistumisen aktiivisuus.)

Suoritteet ja tunnusluvut

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2025	TA2026	TA2027
Kulttuurisalin kävijämäärä	5 698	6 000	6 000
Kulttuuriavustukset yhdistyksille, euroa	7 000	8 000	8 000